

st. kpt. dr Aneta KUŁAKOWSKA
Zakład Podstaw Ekonomii i Nauk o Zarządzaniu
Katedra Społecznych i Humanistycznych Aspektów Bezpieczeństwa
Wydział Inżynierii Bezpieczeństwa Cywilnego
Szkoła Główna Służby Pożarniczej

Produkty ubezpieczeniowe jako instrumenty zapewniające bezpieczeństwo ekonomiczne podmiotom funkcjonującym na rynku

Omówienie
LEAD

Zachodzące zmiany w każdej działalności człowieka postrzegamy jako zdarzenia. Wystąpienie niepomysłnego zdarzenia ma wpływ na nasze życie i na naszą działalność, dlatego ludzie od zawsze poszukiwali możliwości i wiedzy, jak zabezpieczyć się przed skutkami niepożądanych zdarzeń. Skutki katastroficznych zdarzeń mają charakter negatywny, powodując straty i szkody o różnorodnej skali wielkości. Konsekwencje niepożądanych zjawisk mają charakter ekonomiczny i są wyrażone w pieniądzu. Ekonomiczny charakter skutków zdarzeń możemy wyrazić wtedy, gdy dochodzi do utraty lub zmniejszenia naszych dochodów lub majątku. Wskutek tego podmioty próbują się zabezpieczać przed skutkami tych zjawisk, wykorzystując narzędzia funkcjonujące na rynku finansowym. Produkty ubezpieczeniowe należą do instrumentów finansowych, które ludzie wykorzystują do zabezpieczania się przed szkodliwymi zdarzeniami na określonych warunkach. Ubezpieczenia definiowane są jako narzędzia gospodarcze, których celem jest łagodzenie lub pełna likwidacja finansowych skutków zdarzeń losowych przez rozłożenie tego ciężaru na wiele podmiotów, którym owe niebezpieczeństwa zagrażają. Ubezpieczenia nie pozwalają na zlikwidowanie przyczyn ani następstw nieszczęśliwych wypadków losowych, ale umożliwiają zmniejszenie finansowych obciążeń. Zasadne wydaje się stwierdzenie, że każdy człowiek powinien być zainteresowany dbaniem o siebie, swoich bliskich i zgromadzony majątek poprzez zabezpieczenie się przed negatywnym działaniem różnych czynników¹.

Słowa kluczowe: ubezpieczenie, instytucje ubezpieczeniowe, rodzaje produktów ubezpieczeniowych, bezpieczeństwo finansowe.

¹ E. Bogacka-Kisiel: *Finanse osobiste. Zachowania, produkty, strategie*. Wydawnictwo PWN, Warszawa 2012, s. 241.

1. Rola i znaczenie ubezpieczeń

Ubezpieczenia stanowią ważny element struktury społecznej i ekonomicznej państwa. Nie wyobrażamy sobie współczesnego państwa bez rozwiniętych systemów ubezpieczeń. Zarówno kontrakty gospodarcze, jak i poruszające się pojazdy czy latające samoloty wymagają dla sprawnego działania wsparcia ubezpieczeniowego². Ubezpieczenia zostały zapoczątkowane w dawnych dziejach historycznych. W języku łacińskim bezpieczeństwo oznacza *securitas*, a ubezpieczenie *assecuramentum*. Ubezpieczenie to asekuracja, innymi słowy mówiąc, życie bez troski i obawy o swój majątek i dobra materialne. Instytucja ubezpieczeń to jedna z najstarszych organizacji finansowych. Powstała wobec występowania ryzyka w życiu człowieka i jego działalności gospodarczej³. Przyczyną stworzenia ubezpieczeń było dążenie do ograniczenia skutków niekorzystnych zdarzeń losowych spowodowanych siłami natury bądź skutkami działalności człowieka. Próbowano stworzyć system ochrony oparty na współdziałaniu, który ograniczałby skutki niekorzystnych zdarzeń i dawałby możliwość odbudowy zniszczonych bądź utraconych dóbr materialnych. W celu zapewnienia najwyższego poziomu bezpieczeństwa społeczeństwu, tworzone są różnego rodzaju systemy, w ramach których funkcjonują podsystemy realizujące zadania w zakresie poszczególnych dziedzin życia ludzi. Kluczową zasadą ubezpieczeń jest pokrycie strat powstałych w wyniku nieszczęśliwych zdarzeń losowych, zapewnienie środków na pokrycie kosztów leczenia lub zgromadzenie środków na starość, gdy zakończy się aktywność zawodowa. Realizacja ubezpieczenia następuje przez wypłatę odszkodowań i świadczeń z funduszu tworzonego ze składek osób ubezpieczonych. Dzięki temu ubezpieczenie pozwala na dzielenie się z innymi kosztami leczenia, emerytury lub renty. Ubezpieczenia są formą zabezpieczenia społecznego ludności przy pomocy zakładów ubezpieczeniowych. Zorganizowane są one dla konkretnych ryzyk życiowych takich, jak: choroba, inwalidztwo, wypadek przy pracy, starość, śmierć żywiciela rodziny czy bezrobocie oraz majątkowych, takich jak: kradzież dóbr materialnych, pożar dóbr, zniszczenie nieruchomości przez żywioły naturalne. Istotą ubezpieczeń są pojemne i elastyczne instrumenty polityki gospodarczej, które służą w głównej mierze gospodarce narodowej. Ubezpieczenia pełnią rolę jako mechanizmy gospodarcze. Zadania oraz sposoby ich realizacji są związane z funkcjami i zasadami ubezpieczeń. Nadrzędnym zadaniem ubezpieczeń, jako instytucji gospodarczej, jest eliminowanie trosk i obaw związanych z finansowymi skutkami zdarzeń losowych, tak z punktu widzenia indywidualnego, jak i ogólnonarodowego.

² J. Handschke, J. Monkiewicz: Ubezpieczenia. Podręcznik akademicki. Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2010. s. 11.

³ S. Owsiak: Finanse publiczne. Finanse ubezpieczeń społecznych. Obowiązki państwa w zakresie ubezpieczeń. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999, s. 136.

2. Rynek ubezpieczeń i instytucje ubezpieczeniowe funkcjonujące w Polsce

Na świecie funkcjonuje kilkanaście tysięcy firm ubezpieczeniowych oferujących usługi ochrony ubezpieczeniowej. Ubezpieczyciele działają najczęściej jako organizacje spółdzielcze lub organizacje ubezpieczeń wzajemnych albo jako spółki kapitałowe. Ubezpieczyciele są głównie przedsiębiorstwami prywatnymi, sporadycznie państwowymi lub mieszanymi⁴. Warunki ich działania są rozmaite w różnych krajach. Nowoczesny rynek ubezpieczeniowy może rozwijać się w sprzyjającym otoczeniu, na które składają się przede wszystkim:

- kultura, tradycje i świadomość ubezpieczeniowa,
- odpowiednio skonstruowany system prawny działalności ubezpieczeniowej,
- sprzyjający system podatkowy,
- właściwy system emerytalny,
- rozwinięty rynek kapitałowy,
- wysoki produkt krajowy brutto,
- stabilność gospodarcza,
- niski wskaźnik inflacji,
- bogactwo mieszkańców⁵.

Ryzyko towarzyszy praktycznie wszystkim działaniom człowieka i wiąże się z każdą chwilą jego życia. Skutki ryzyka w jakiegokolwiek działalności mogą być dotkliwie odczuwalne finansowo – i właśnie ten aspekt ryzyka jest przesłanką pojawienia się instytucji ubezpieczeń⁶. Działalność ubezpieczeniowa obejmuje całość kształt powiązań i relacji pomiędzy jednostkami oferującymi ten rodzaj usług⁷ (reprezentują one podaż usług ubezpieczeniowych) a jednostkami zgłaszającymi zapotrzebowanie na nie (one z kolei reprezentują popyt na usługi ubezpieczeniowe) zgodnie z ich możliwościami finansowymi. Głównym celem działalności ubezpieczeniowej jest przestrzenne i czasowe rozłożenie ekonomicznych skutków zdarzeń losowych. W literaturze przedmiotu spotkać można też pogląd, zgodnie z którym rynek ubezpieczeniowy to zespół wszystkich kupujących ochronę ubezpieczeniową (to klienci zgłaszający zapotrzebowanie, czyli popyt) i sprzedających (instytucje ubezpieczeniowe stanowiące stronę podażową), których wzajemne oddziaływanie kształtuje popyt i podaż oraz wywiera wpływ na wysokość cen⁸. Rynek ten jest złożonym układem powiązań podmiotów oraz seg-

⁴ H. van Gleder: Insurance Company Organization and Management Structure, [w:] A Guide to Insurance Management, S. Diacon (red.), Houndmills 1990, s. 91.

⁵ W. Ronka-Chmielowiec: Rys historyczny ubezpieczeń, [w:] Ubezpieczenia. Rynek i ryzyko, Ronka-Chmielowiec W. (red.), Warszawa 2002, s. 16.

⁶ T. Michalski, A. Karmańska, A. Śliwiński: Ubezpieczenia gospodarcze. Ryzyko i metodologia oceny. Warszawa 2004, s. 1.

⁷ Dotyczy wykonywania czynności ubezpieczeniowych związanych z oferowaniem i udzielaniem ochrony na wypadek ryzyka wystąpienia skutków zdarzeń losowych.

⁸ T. Sangowski: Polski rynek ubezpieczeń – stan, kierunki rozwoju, [w:] Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej, t. IV, Bydgoszcz 2002, s. 181.

mentów rynkowych (różne formy i rodzaje ubezpieczeń), których aktualny stan wyznacza zespół czynników wewnętrznych i zewnętrznych⁹. Rynek ubezpieczeniowy, tak jak każdy rynek w ujęciu ekonomicznym, można definiować w ujęciu makroekonomicznym i mikroekonomicznym. W ujęciu makroekonomicznym rynek ubezpieczeniowy to ogół stosunków wymiennych między uczestnikami, w którym wyróżniamy stronę podmiotową, gdzie po stronie podaży są zakłady ubezpieczeń, a po stronie popytu klienci indywidualni oraz inne podmioty odczuwające ryzyko związane z ochroną dóbr materialnych i niematerialnych. W ujęciu mikroekonomicznym rynek ubezpieczeniowy jest to zespół powiązań zakładu ubezpieczeń z jego klientami i potencjalnymi odbiorcami, a także z konkurentami na tym rynku. Rynek ubezpieczeniowy, tak jak każdy inny rynek, można analizować w dwóch aspektach – przedmiotowym i podmiotowym. Struktura przedmiotowa odnosi się do rodzaju ubezpieczeń oferowanych i kupowanych, wielkości sprzedaży i szkodowości poszczególnych grup ubezpieczeń. Oferta zakładów ubezpieczeń zależy z jednej strony od zakresu zezwolenia na wykonywanie działalności ubezpieczeniowej (co jest związane z potencjałem finansowym zakładu), z drugiej od potrzeb klientów oraz opłacalności (przy uwzględnieniu kosztów wytworzenia i wysokości cen) prowadzenia poszczególnych grup i rodzajów ubezpieczeń. Na ofertę zakładów ubezpieczeń wpływa przede wszystkim popyt klientów, którzy reagują na zmiany cen. Występuje zależność między wzrostem popytu ubezpieczeniowego a poziomem dochodu¹⁰. W drugim ujęciu rynek ubezpieczeniowy tworzą podmioty, których działalność związana jest z procesem ubezpieczenia. Filar stanowią: po stronie podaży zakłady ubezpieczeń lub reasekuracji, po stronie popytowej – ubezpieczający, czyli osoby fizyczne, prawne lub jednostki organizacyjne bez osobowości prawnej¹¹.

Tabela 1. Struktura rynku usług ubezpieczeniowych

Rynek	Strona podaźowa	Strona popytowa
Struktura podmiotowa	<ul style="list-style-type: none"> • zakłady ubezpieczeń i reasekuracji, • pośrednicy (agenci, brokerzy, innymi sprzedawcy ubezpieczeń). 	<ul style="list-style-type: none"> • gospodarstwa domowe, • przedsiębiorstwa, • pozostałe podmioty.
Struktura przedmiotowa	<ul style="list-style-type: none"> • usługi ubezpieczeniowe, • usługi dodatkowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • potrzeby + fundusz nabywczy, • potrzeby podstawowe np. bezpieczeństwo, ochrona, • potrzeby dodatkowe np. inwestycje, • potrzeby uzupełniające np. oszczędności.

Źródło: Nowotarska-Romaniak B.: Zachowania klientów indywidualnych w procesie zakupu usługi ubezpieczeniowej. Wolters Kluwer Polska SA, Warszawa 2013, s. 23.

⁹ A. Szromnik: Psychologiczne uwarunkowania przemian polskiego rynku ubezpieczeniowego, cz. 1. *Wiadomości Ubezpieczeniowe* 1998, nr 7–8, s. 3.

¹⁰ P.A. Samuelson, W.D. Nordhaus: *Ekonomia*. Warszawa 2012, s. 63–101.

¹¹ W. Ronka-Chmielowiec (red.): *Ubezpieczenia. Rynek i ryzyko*. Warszawa 2002, s. 80–83.

Poprzez działalność ubezpieczeniową rozumie się wykonywanie czynności ubezpieczeniowych związanych z oferowaniem i udzielaniem ochrony na wypadek ryzyka i wystąpienia skutków zdarzeń losowych¹². Rozwój ubezpieczeń w poszczególnych krajach był zawsze nierozdzielnie związany z rozwojem gospodarczym danego kraju i zamożnością jego społeczeństwa. Osiągnięcia gospodarcze, rozwój i postęp kultury, stosunków społecznych i międzynarodowych przyczynia się do powstawania nowoczesnych systemów ubezpieczeniowych funkcjonujących niemal we wszystkich krajach świata. Na rynku działają duże zakłady ubezpieczeń, których liczba sięga kilkuset, a ich działalność ma zasięg międzynarodowy¹³. Są to zarówno zakłady ubezpieczeń, jak i towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, polskie oddziały ubezpieczycieli zagranicznych oraz jeden reasekurator. Na dzień 31 grudnia 2012 r. Polska Izba Ubezpieczeń zrzeszała 75 członków. Wśród nich było 51 spółek akcyjnych, 16 oddziałów zagranicznych oraz 8 towarzystw ubezpieczeń wzajemnych. Analizując otoczenie zakładu ubezpieczeń, można stwierdzić, że nad poprawnością funkcjonowania ubezpieczeń czuwa wiele instytucji, które zapewniają stabilizację na rynku ubezpieczeniowym.

Do tych instytucji należy zaliczyć:

- Ministra Finansów,
- Komisję Nadzoru Finansowego,
- Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny,
- Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych,
- Polską Izba Ubezpieczeń,
- Rzecznika Ubezpieczeniowego,
- Reasekuratorów,
- Banki i inne instytucje powiązane kapitałowo z zakładem ubezpieczeń,
- Urzędy skarbowe,
- Agentów,
- Rzeczoznawców,
- Komisarzy awaryjnych,
- Dyspaszerzy,
- Cedentów,
- Aktuariuszy,
- Brokerów,
- Klientów.

¹² Ustawa z 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej. Art. 3, pkt 1.

¹³ B. Nowotarska-Romaniak: Zachowania klientów indywidualnych w procesie zakupu usługi ubezpieczeniowej. Wolters Kluwer Polska SA. Warszawa 2013, s. 23.

Podstawowymi instytucjami współpracującymi z zakładem ubezpieczeń są reasekuratorzy¹⁴, cedenci¹⁵, aktuariusze¹⁶ i klienci, którzy wpływają na rozwój firmy. Podmioty wpływające na zwiększenie popytu na usługi ubezpieczeniowe, to agenci ubezpieczeniowi¹⁷ i brokerzy¹⁸. Przy likwidacji szkody z zakładem ubezpieczeń współpracują komisarze awaryjni¹⁹, dyspaszerze²⁰ i rzeczoznawcy do spraw likwidacji szkód²¹. Do instytucji samorządowych działających na polskim rynku ubezpieczeniowym zalicza się przede wszystkim Polską Izbę Ubezpieczeń, która zrzesza wszystkich krajowych ubezpieczycieli działających na rynku. W porównaniu do 2011 r. liczba członków PIU nie uległa zmianie. Według danych komisji Nadzoru Finansowego, na koniec 2012 r. w Polsce notyfikowanych było prawie 500 zagranicznych zakładów ubezpieczeń²². PIU reprezentuje ubezpieczycieli wobec organów władzy i administracji państwowej, tworzy warunki rozwoju działalności zakładów, współdziała z organami władzy i innymi instytucjami, wspiera ponoszenie kwalifikacji oraz zbiera informacje o rynku i opracowuje analizy itp. Ubezpieczyciele działają na regulowanym rynku i są instytucjami zaufania publicznego. Pełnią istotną rolę w gospodarce rynkowej i współorganizują rynek ubezpieczeniowy. Z rynkiem ubezpieczeń związane są instytucje ochrony ubezpieczeniowej, takie jak nadzór ubezpieczeniowy, Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, Polskie Biuro Ubezpieczeń Komunikacyjnych, Rzecznik Ubezpieczeniowy oraz organizacje usługowe. Przedsiębiorstwa ubezpieczeniowe muszą być obudowane instytucjami ochrony ubezpieczeniowej, aby gwarancje realności ochrony były wystarczająco silne. Najważniejszą instytucją ochrony ubezpieczeniowej jest nadzór ubezpieczeniowy²³. Gospodarka finansowa ubezpieczycieli jest nadzorowana przez Komisję Nadzoru Finansowego. Nadrzędną rolą Komisji jest zadbanie o ekonomiczną gwarancję realności ochrony ubezpieczeniowej. KNF czuwa nad tym, czy poziom zabezpieczenia kapi-

¹⁴ Reasekurator – przez działalność reasekuracyjną rozumie się wykonywanie czynności związanych z przyjmowaniem ryzyka cedowanego przez zakład ubezpieczeń lub przez zakład reasekuracji oraz dalsze cedowanie przyjętego ryzyka.

¹⁵ Cedent – ubezpieczyciel, który przenosi prawa wynikające z umowy ubezpieczenia.

¹⁶ Aktuariusz – osoba fizyczna wykonująca czynności w zakresie matematyki ubezpieczeniowej, finansowej i statystyki, wpisana do rejestru aktuariuszy.

¹⁷ Agent ubezpieczeniowy – przedsiębiorca wykonujący działalność agencyjną na podstawie umowy agencyjnej zawartej z zakładem ubezpieczeń i wpisany do rejestru agentów ubezpieczeniowych.

¹⁸ Broker ubezpieczeniowy – osoba fizyczna lub prawna posiadająca wydane przez organ nadzoru zezwolenie na wykonywanie działalności brokerskiej i wpisana do rejestru brokerów ubezpieczeniowych.

¹⁹ Komisarz awaryjni – osoba fizyczna lub prawna, która na podstawie umowy zastępuje ubezpieczyciela na terenie innego państwa w przypadkach powstania szkód lub awarii objętych ochroną ubezpieczeniową. Komisarz działa w imieniu zakładu ubezpieczeń, załatwiając za niego przede wszystkim szereg spraw związanych z likwidacją szkody. Wykonuje dodatkowo funkcje pomocowe, informacyjne, instruktażowe wobec ubezpieczonego.

²⁰ Dyspaszer – rzeczoznawca oceniający straty poniesione podczas awarii statku.

²¹ B. Nowotarska-Romaniak: *op.cit.*, s. 52.

²² Raport roczny Polskiej Izby Ubezpieczeniowej 2012.

²³ B. Hadyniak: *Przedsiębiorstwo ubezpieczeniowe. Rozdział 5.8. Ubezpieczenia*. Podręcznik Akademicki. Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2010, s. 182.

tałowego firm jest odpowiedni oraz czy aktywa na pokrycie przyszłych zobowiązań wobec klientów są lokowane w sposób uwzględniający zasady ostrożnościowe wymagane przez europejskie i polskie prawo. Ubezpieczyciele tworzą i finansują Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, który gwarantuje wypłatę świadczeń w określonych sytuacjach, a ponadto pełni rolę administratora systemu ubezpieczeń obowiązkowych, a także uzupełnia działanie nadzoru ubezpieczeniowego. Podstawowym zadaniem Funduszu jest zaspokajanie roszczeń z tytułu obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych i odpowiedzialności cywilnej rolników za szkody powstałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Innym wsparciem gwarancji ekonomicznych ochrony jest Polskie Biuro Ubezpieczeń Komunikacyjnych, które gwarantuje realizację umów ubezpieczeniowych przez jego członków (ubezpieczycieli) oraz poprzez umowy z zagranicznymi podobnymi organizacjami realizację umów ubezpieczeniowych przez członków tych biur. To organizacja skupiająca ubezpieczycieli, którzy na terytorium Polski prowadzą obowiązkowe ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów, popularnie zwane OC komunikacyjnym. Rzecznik Ubezpieczeniowy jest instytucją ustawowo powołaną do reprezentowania klientów ubezpieczycieli oraz funduszy emerytalnych. Podstawowym zadaniem Rzecznika jest rozpatrywanie wniosków, skarg i zażaleń oraz udzielanie porad w sprawach wynikających z prawnych stosunków ubezpieczeniowych. Do Rzecznika mogą zgłaszać się zarówno poszkodowani, jak i ubezpieczyciele. Następną organizacją funkcjonującą w zakresie ubezpieczeń jest Rada Rozwoju Rynku Finansowego, która została utworzona przez Ministra Finansów w 2006 r. jako organ opiniodawczy i doradczy w sprawach rynku finansowego. Rada realizuje postulat udziału szeroko rozumianego środowiska w konsultacjach w zakresie kształtowania polityki wobec rynku finansowego. Utworzone forum wymiany poglądów wzmocniło udział instytucji finansowych w stanowieniu ram prawnych. Umożliwiło również prezentowanie jednolitego stanowiska na forum europejskim. Nowa formuła konsultacji zakłada pracę profesjonalistów w ramach grup i zespołów roboczych opracowujących zagadnienia istotne dla prac Rady²⁴.

3. Ubezpieczenie jako instrument finansowy

Rola ubezpieczeń rozpatrywana jest na płaszczyźnie ekonomicznej, należy stwierdzić, że to kompensacja szkód losowych, zachowanie ciągłości gospodarczej, zapewnienie bytu materialnego ubezpieczonym i ich rodzinom²⁵. Świadomość, że ubezpieczenie może pokryć skutki finansowe pewnych rodzajów ryzyka, zapewnia pewien spokój umysłu. Jest to ważne dla każdej funkcjonującej

²⁴ www.piu.org.pl (dostęp: 01.07.2014).

²⁵ B. Nowotarska-Romaniak: op.cit., s. 34.

instytucji dla osób prowadzących gospodarstwa domowe i podmiotów prowadzących działalność gospodarczą²⁶. Ubezpieczenie jest konstrukcją wdrożoną w życie, jest produktem wiekowych doświadczeń. Kształtowanie się ubezpieczeń, aż do czasów teraźniejszych było procesem długim i złożonym. Ubezpieczenie to konstrukcja finansowa, to mechanizm polegający na tym, że ubezpieczający zasilają fundusz wspólnego ryzyka, z którego ci spośród nich, którzy ponieśli szkody wynikające z tego ryzyka, otrzymują kompensaty skutków tych szkód (dzielenie się ryzykiem) od ubezpieczyciela (transfer ryzyka). Z perspektywy jednostki (osoby, przedsiębiorcy) ubezpieczeniowa ochrona przed szkodami jest usługą finansową ubezpieczyciela, która umożliwi zastąpienie niepewnej dużej straty finansowej – małym pewnym kosztem. Z uwagi na powyższe, ubezpieczający płaci cenę usługi (składkę ubezpieczeniową), a w zamian otrzymuje przyrzeczenie pokrycia ewentualnych strat i szkód. Podmiotem świadczącym usługę ubezpieczeniową, czyli stroną, która przyjmuje na siebie ryzyko skutków finansowych ewentualnego zdarzenia, jest ubezpieczyciel. Ubezpieczenia są urządzeniem celowym, które w swoim przeznaczeniu ma zaspokajać określone potrzeby podmiotów gospodarczych oraz ludności. Natomiast realizacja tych zadań jest w mniejszym lub większym stopniu przejawem istoty ubezpieczeń. Należy przyjąć, że funkcje ubezpieczeń to formy przejawiania się ich gospodarczego i społecznego przeznaczenia, czyli realizacji nałożonych na nie zadań. Można stwierdzić, że ubezpieczenia poprzez mechanizm redystrybucji, ochrony i stymulacji spełniają określone funkcje²⁷. Do tych funkcji należy zaliczyć przede wszystkim:

- funkcję ochrony ubezpieczeniowej,
- funkcję finansową,
- funkcję prewencyjną.

Podstawowym zadaniem ubezpieczeń jest ochrona przed skutkami niepomyślnych zdarzeń losowych. Ta funkcja określana jest mianem ochrony ubezpieczeniowej²⁸. Funkcja ta związana jest z dostarczeniem środków pozwalających na wyrównanie zakłóceń powstałych w procesach gospodarczych, odbudowę zniszczonych składników majątku oraz udzieleniem pomocy materialnej osobom, które odczuły skutki zdarzeń losowych.

Funkcja finansowa polega przede wszystkim na zbieraniu składek ubezpieczeniowych, tworzeniu funduszy i rezerw. Wkłady te stanowią własność zakładów ubezpieczeniowych w zamian za podjęcie przez ubezpieczycieli zobowiązania wypłacenia określonych z góry odszkodowań i świadczeń. Środki te powinny być wykorzystane na cele lokacyjno-kredytowe będące źródłem dodatko-

²⁶ D. Bland, D. Ranson: *Ubezpieczenia. Zasady i Praktyki*. Centrum Kształcenia. System zawodowej edukacji ubezpieczeniowej i bankowej. Warszawa 1994, s. 22.

²⁷ J. Handschke: *Funkcje i zasady ubezpieczeń gospodarczych*, [w:] *Ubezpieczenia gospodarcze ...*, s. 75–78.

²⁸ A. Banasiński: *Ubezpieczenia gospodarcze...*, Warszawa 1993, s. 13.

wych korzyści osiąganych przez ubezpieczycieli. Do funkcji finansowych zalicza się:

- funkcję fiskalną – dostarczenie państwu i innym podmiotom publicznych dochodów w postaci płaconych podatków,
- funkcję alokacyjną – inwestowanie chwilowo wolnych środków finansowych zgromadzonych przez zakłady ubezpieczeń w różne instrumenty finansowe w celu osiągnięcia dodatkowych dochodów,
- funkcję interwencyjną (stymulacyjną) – stwarzanie przez ubezpieczenie bodźców zmierzających do ograniczenia ryzyka, a więc zmniejszenia stopnia zagrożenia ubezpieczonego przedmiotu,
- funkcję kontrolną – kontrola postępowania ubezpieczającego z ubezpieczonym przedmiotem,
- funkcję redystrybucyjną – kumulowanie i odpowiednie rozdysponowaniem środków finansowych²⁹.

Szczególnie dużą rolę odgrywają ubezpieczenia w dziedzinie rozwoju prewencji, czyli działalności zapobiegawczej, której celem jest bezpośrednia ochrona majątku narodowego, jak również grupowej i indywidualnej oraz zdrowia i życia ludności. Prewencja to ogół środków i działań, które mają zapobiec powstawaniu i rozprzestrzenianiu się niepomysłnych zdarzeń losowych, a także tłumieniu i zmniejszaniu strat i szkód losowych³⁰. Wyżej wymienione funkcje ubezpieczenia występują zawsze, niezależnie od naszej woli, warunków polityczno-ustrojowych oraz ekonomicznych, a więc w sposób obiektywny. Realizacja tych funkcji, ich społeczno-gospodarcza użyteczność zależy jednak od wielu czynników, które w całości kształtowane są przez świadomą działalność ludzi oraz przez określoną politykę ubezpieczeniową³¹.

4. Produkty ubezpieczeniowe

Finałem każdej produkcji i usługi jest zawsze produkt. Produkuje się dobra, czyli to, co ma zdolność zaspokajania potrzeb, aby był zapewniony zbyt na rynku, na którym funkcjonuje produkt – dobro staje się towarem. Określony wytwórca musi wyprodukować dobro o określonej funkcjonalności, niezawodności, po jak najmniejszych kosztach. W obecnych czasach produkt ubezpieczeniowych to nie tylko oferta ochrony ubezpieczeniowej i zestaw różnych ryzyk, to także wiele innych elementów adresowanych do określonych odbiorców, w określony sposób. Przygotowane w określony sposób produkty ubezpieczeniowe zwiększają wydajność sprzedaży ubezpieczeniowej i jej opłacalność. Produkty ubezpieczeniowe budowane są na zaufaniu, że oferujący je potrafią utrzymać i powiększać powierzone środki. Zaufanie to jest filarem każdego produktu ubezpieczeniowego.

²⁹ T. Sangowski (red.): *Vademecum pośrednika ubezpieczeniowego*. Poznań 1996, s. 45.

³⁰ T. Sangowski: *op.cit.*, s. 57.

³¹ J. Handschke: *Funkcje i zasady ubezpieczeń gospodarczych...*, s. 78.

Pomimo masowej produkcji w ubezpieczeniach, każda usługa ubezpieczeniowa wykonywana jest indywidualnie przez pracowników lub pośredników, z uwzględnieniem specyfiki przyjmowanego ryzyka, w kontakcie z konkretną osobą fizyczną lub prawną. Każda relacja z klientem ma charakter niepowtarzalny. Pomimo wysiłku standaryzowania produktów ubezpieczeniowych, pozostaje znaczny obszar zmienności, w każdym przypadku świadczenia tej usługi. Produkty ubezpieczeniowe dzieli się na:

- produkty ubezpieczeń osobowych,
- produkty ubezpieczeń majątkowych.

Produkty ubezpieczeń osobowych są podzielone na produkty: indywidualne, grupowe oraz zbiorowe. Produkty grupowe dotyczą stałych grup, np. zatrudnionych, a zbiorowe – grup zorganizowanych doraźnie z jakiegoś powodu. Innym ogólnym podziałem tych ubezpieczeń jest podział na „produkty życiowe” i „produkty ubezpieczeń zdrowotnych” (wypadki, choroby, ochrona zdrowia). Grupę tych produktów można podzielić na następujące klasy:

- klasyczne produkty ubezpieczeń na życie (terminowe, na całe życie, na dożycie),
- produkty ubezpieczeń zdrowotnych,
- ubezpieczenia rentowe,
- ubezpieczenia zaopatrzenia dzieci.

Klasyczne produkty ubezpieczeń na życie służą czasowej ochronie osób najbliższych przed skutkami śmierci ubezpieczonego. Produkty ubezpieczeń zdrowotnych obejmują bardzo różne ryzyka związane ze zdrowiem. Globalnie można je podzielić na produkty dotyczące zapewnienia opieki medycznej oraz produkty zapewniające finansowanie kosztów leczenia. Poza tym są oferowane produkty zapewniające fundusze w przypadku czasowej lub trwałej niezdolności do pracy. Z kolei produkty ubezpieczeń rentowych mogą być czasowe i dożywotnie. Mogą to być produkty typu „instant”, polegające na „wykupie” renty za odpowiednią kwotę (renta natychmiast płatna) lub produkty, w których występuje najpierw okres składkowy, potem rentowy. Produkty ubezpieczeń zaopatrzenia dzieci dotyczą ochrony przed skutkami śmierci ich rodziców, mogą zapewnić dalsze utrzymanie, kontynuowanie nauki, a nawet opiekę.

Produkty ubezpieczeń majątkowych można podzielić ze względu na przeznaczenie skierowane do odbiorców indywidualnych i korporacyjnych, i tak na rynku ubezpieczeniowym oferuje się im:

- produkty ubezpieczeń komunikacyjnych,
- produkty dla gospodarstw domowych,
- produkty dla podróżnych,
- produkty ubezpieczeń morskich,
- produkty ubezpieczeń lotniczych,
- produkty ubezpieczeń kolejowych,
- produkty dla przedsiębiorstw przemysłowych,

- produkty dla rolników,
- produkty ogólnych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej,
- produkty ubezpieczeń finansowych.

Produkty ubezpieczeń komunikacyjnych (drogowych) adresowane są do indywidualnych osób oraz grup i są oferowane jako casco (AC), OC oraz asystancje. Produkty ubezpieczeń domowych mogą obejmować ryzyko uszkodzenia budynków z różnych przyczyn, zniszczenia bądź uszkodzenia mienia domowego, utraty mienia domowego wskutek kradzieży itp. Produkty ubezpieczeń dla podróżnych są zwykle złożone z wielu ryzyk. Obejmują między innymi utratę lub zniszczenie bagażu, koszty medyczne, następstwa wypadków itd. Produkty ubezpieczeń morskich oferowane są w czterech rodzajach:

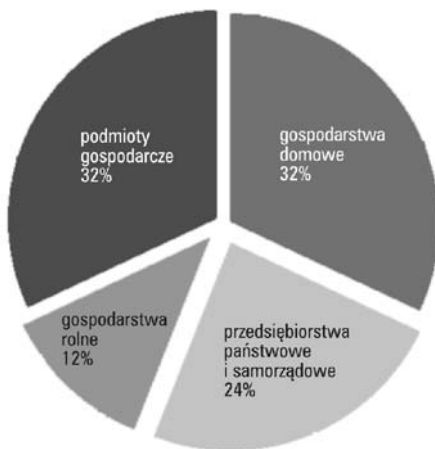
- casco (statku), obejmujące szkody dotyczące samego statku i jego urządzeń w rejsie lub budowie,
- cargo, obejmuje szkody w zakupionych i dostarczanych do nabywców towarach (FOB i CIF³²),
- fracht, koszt transportu ładunku,
- OC, obejmujące odpowiedzialność cywilną armatora z tytułu prowadzenia działalności.

Produkty ubezpieczeń lotniczych są zbliżone do ubezpieczeń morskich. Część OC dzieli się na ubezpieczenia odpowiedzialności przewoźnika wobec pasażerów (życie, zdrowie, rzeczy), odpowiedzialności przewoźnika za szkody na lądzie, odpowiedzialności producentów samolotów, odpowiedzialności portów lotniczych i operatorów działających na lotnisku. Produkty ubezpieczeń kolejowych oferowane są przewoźnikom i właścicielom infrastruktury, szczególnie na wypadek szkód w mieniu własnym, szkód w mieniu użytkowników oraz osobowych. Produkty ubezpieczeń dla przedsiębiorstw przemysłowych tworzą bardzo zróżnicowany asortyment. Oferowana jest ochrona tak jak w przypadku mienia gospodarstw domowych i szkód spowodowanych: pożarem, silnymi wiatrami, eksplozją, powodzią, trzęsieniem ziemi itd. Produkty ubezpieczeniowe adresowane do przedsiębiorców, mogą także obejmować takie zdarzenia, jak sabotaż lub specyficzne ryzyka branżowe (np. skażenie chemiczne, fermentacja itd.), awarie urządzeń przemysłowych, komputerów, dźwigów itd. W produktach ubezpieczeniowych dla rolników specyficzne są nie tylko rodzaje zdarzeń, których dotyczą, ale także sposób sprzedaży. Rolnictwo narażone jest na działanie sił przyrody. Susza, gradobicie, przymrozki, powódzie, huragany mogą zniszczyć uprawy. Żywy inwentarz może być zaatakowany przez choroby. Ochrona ubezpieczeniowa oferowana przez produkty dla rolników dotyczy skutków takich zdarzeń. Ochrona ta może także obejmować szkody u osób trzecich, wynikające z działalności rolniczej. W ubezpieczeniach rolniczych występują także produkty ubezpieczeniowe obowiązkowe (OC i budynków). Produkty ubezpieczeń odpowie-

³² Kontrakty FOB – ograniczają odpowiedzialność sprzedawcy do momentu załadunku towaru w porcie wyjścia. Kontrakty CIF – oznaczają odpowiedzialność sprzedawcy aż do miejsca dostawy.

działalności cywilnej są dość zróżnicowane. Najbardziej charakterystyczne to produkty dla różnych grup zawodowych związane z ich działalnością (strażaków, lekarzy, prawników itd.). Inną grupą produktów są ubezpieczenia OC dla przedsiębiorstw z tytułu ich odpowiedzialności wobec załogi lub kontrahentów oraz z tytułu niebezpiecznych produktów. Produkty ubezpieczeń finansowych najczęściej chronią wiarygodności:

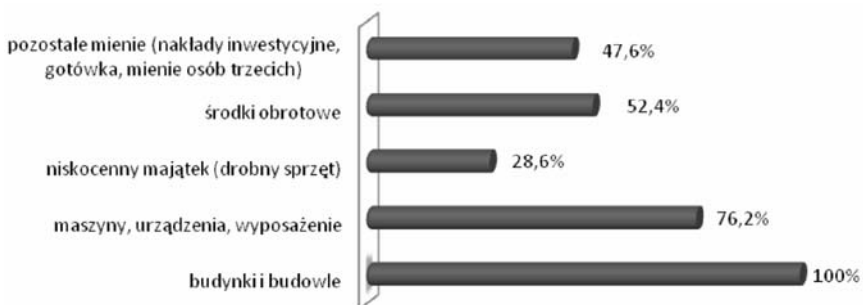
- kredyt bankowy i kupiecki,
- krótkoterminowe papiery dłużne,
- leasing,
- factoring,
- forfaiting,
- raty.

Wykres 1. Podmioty, które najczęściej zakupują polisy majątkowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

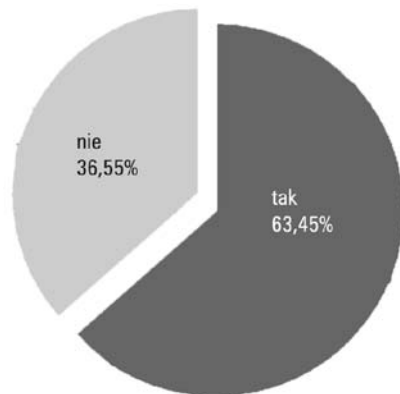
Do grupy produktów finansowych należą ubezpieczenia od utraty stałego źródła dochodu lub zysku, od nadzwyczajnych kosztów/wydatków (np. poszukiwania nabywców), od przerw w działalności biznesowej. Kwestią skomplikowaną do rozstrzygnięcia w praktyce są granice produktów ubezpieczeniowych. Trudno ustalić, gdzie kończy się jeden produkt ubezpieczeniowy, a pojawia inny. Kompozycje elementów, z których składa się produkt ubezpieczeniowy, mogą się niekiedy niewiele różnić, mimo to w praktyce ubezpieczyciela produkty te mogą być traktowane jako odmienne. Z kolei inny razem zmiana może być nawet dość znaczna, ale np. jednorazowa i przypadek ten będzie traktowany jako jednorazowe

Wykres 2. Przedmiot ubezpieczenia

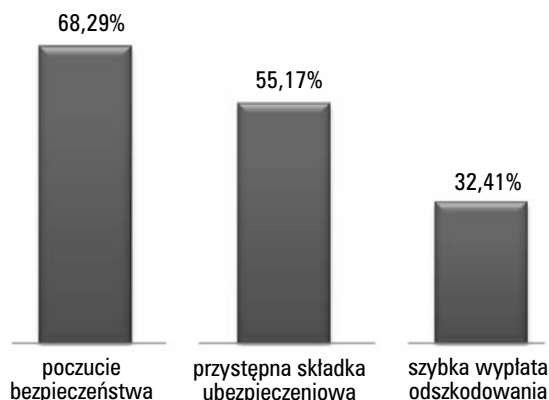
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

odstępstwo od danego produktu, a nie nowy produkt. Sposób prezentacji i tworzenia wizerunku produktu, ze względu na odmienny segment klientów, może także stanowić podstawę wyodrębnienia produktu. Z tego punktu widzenia istnieją znaczne możliwości dowolnego kształtowania odrębności produktu przez zakłady ubezpieczeń³³. Instytucje ubezpieczeniowe zajmują się gromadzeniem środków, które są wykorzystywane do wypłacania odszkodowań ubezpieczonym w razie wystąpienia zdarzeń losowych. Są instytucjami, które w zamian za opłacane składki chronią majątek i nieruchomości. Zakupione polisy majątkowe ubezpieczają budynki i budowle, maszyny, urządzenia i wyposażenie oraz pozostałe mienie, na wypadek wystąpienia niekorzystnego zdarzenia. Podmioty, które najczęściej korzystają z ochrony ubezpieczeniowej swojego mienia to przede wszystkim osoby prowadzące gospodarstwa domowe i podmioty prowadzące działalność gospodarczą (wykres 1). Przedmiotem ubezpieczenia są zazwyczaj budynki i budowle oraz maszyny i urządzenia oraz środki obrotowe (wykres 2). Po przeanalizowaniu sondażu diagnostycznego ankietowane osoby potwierdziły posiadanie ochrony ubezpieczeniowej swojego majątku (wykres 3). Czynnikiem wpływającym na zakup polisy ubezpieczeniowej wśród respondentów było poczucie bezpieczeństwa oraz przystępna składka ubezpieczeniowa (wykres 4).

Wykres 3. Posiadanie polisy ubezpieczeniowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wykres 4. Odpowiedzi na pytanie: Co skłania ludność do zakupu polis ubezpieczeniowych?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

³³ B. Hadyniak: Produkty ubezpieczeniowe, s. 81–90. Ubezpieczenia. Podręcznik akademicki. Hantschke J., Monkiewicz J., Poltext. Warszawa 2010.

Badania przeprowadzone metodą sondażu diagnostycznego w grupie respondentów zostały wykonane na przełomie roku 2009/2010 na terenach miast i wsi z wykorzystaniem kwestionariusza ankietowego. Miały charakter jakościowy. Oszacowano własności zdarzeń katastroficznych i opinii osób na temat zagrożeń naturalnych oraz poglądów na różnorodne formy zabezpieczania się przed zdarzeniami niepożądanymi. Uzyskane wyniki pozwoliły sformułować konkluzje na temat zdarzeń katastroficznych, ich skutków i sposobów finansowania strat i zniszczeń.

5. Znaczenie bezpieczeństwa finansowego

Potrzeby finansowe podmiotu gospodarującego można określić jako następstwo posługiwania się pieniądzem do zaspakajania potrzeb materialnych. Różne podmioty realizują je na rynku dóbr i usług, kierując się preferencjami, celami i gustami. Każdy podmiot w gospodarce krajowej stara się gromadzić określone środki finansowe, które obejmują:

- aktywa finansowe, np. gotówka, depozyty bankowe, inwestycje w papiery wartościowe, produkty ubezpieczeniowe i inne instrumenty rynku finansowego,
- aktywa niefinansowe, np. przedmioty trwałego użytkowania (nieruchomości, dzieła sztuki, biżuterię i kamienie szlachetne, złoto, samochody, i inne), przedmioty codziennego użytku oraz wartości niematerialne i prawne.

Tworzenie oszczędności i zarządzanie nimi może być źródłem wielu przyszłych korzyści. Do najważniejszych z nich należą:

- zachowanie płynności finansowej,
- sprzyjanie stabilności i racjonalności gospodarowania,
- minimalizacji strat wynikających z niekorzystnych zdarzeń,
- powiększanie dochodów do dyspozycji,
- poczucie bezpieczeństwa i niezależność od skutków wydatków losowych.

Skala i struktura korzyści, jakie może osiągnąć każdy podmiot, wiąże się z umiejętnym zarządzaniem finansami. Gospodarowanie dochodami, świadome i rozważne podejmowanie decyzji o podziale zasobów na różne cele, jest najważniejszą decyzją w zarządzaniu finansami każdego podmiotu, ustalając hierarchię potrzeb finansowych³⁴. Nadrzędnym celem każdego podmiotu, niezależnie od jego typu, wielkości czy rodzaju prowadzonej działalności, jest przetrwanie i rozwój. Jednym z podstawowych warunków działalności i rozwoju jest zapewnienie bezpieczeństwa finansowego. Bez niego żaden podmiot nie może funkcjonować bez zaburzeń. Poprzez bezpieczeństwo finansowe należy rozumieć finansową gwarancję istnienia, przetrwania i rozwoju, która powstaje w wyniku codziennych działań każdego podmiotu podejmowanych w celu zapewnienia dobrej kondycji finansowej. Przez bezpieczeństwo finansowe należy rozumieć także

³⁴ E. Bogacka-Kisiel: *Finanse osobiste. Zachowania- produkty-strategie*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2012, s. 22–23.

wiele działań, które sprzyjać będą stabilności finansowej. Z jednej strony potrzebujemy rzetelnej informacji o stanie naszych miesięcznych wydatków i dochodów, czyli wiedzy o tym, na co możemy sobie pozwolić w danym miesiącu, a także systematycznego oszczędzania, nawet niewielkich kwot. Bezpieczeństwo finansowe jest pośrednim stadium budowania niezależności finansowej. W budowaniu niezależności finansowej można wyróżnić trzy zasadnicze stadia:

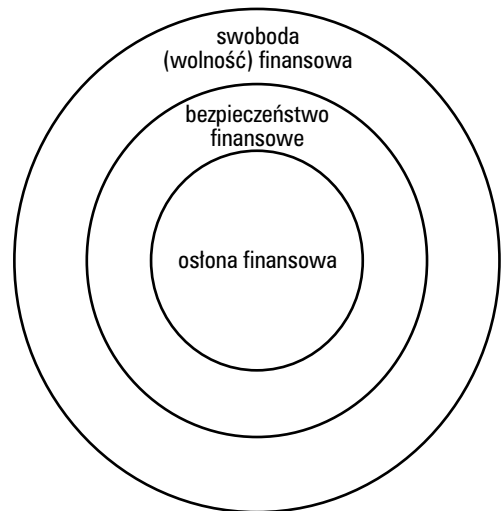
Stadium pierwsze: „osłona finansowa” – to zasoby finansowe, które umożliwiają przetrwanie i kontynuację bytu i dalszej działalności. Posiadanie i zachowanie osłony finansowej umożliwia pokrycie bieżących potrzeb finansowych. **Stadium drugie:** „bezpieczeństwo finansowe”, to zasoby finansowe, które zapewniają przetrwanie i kontynuację bytu i dalszej działalności oraz stwarzają finansowe warunki rozwoju. **Stadium trzecie:** „swoboda (wolność) finansowa”, to zasoby finansowe do zapewniania bezpieczeństwa finansowego powiększone o zasoby potrzebne do realizacji nieplanowanych, nadarzających się efektywnych inwestycji³⁵.

Zaspokojenie większości potrzeb zależy obecnie od posiadania środków pieniężnych. Z tego powodu bezpieczeństwo finansowe, ochrona dochodów i majątku, jest jednym z głównych problemów życiowych i biznesowych. O nasze bezpieczeństwo finansowe dbamy:

- zwiększając efektywność i pewność zarobkowania,
- gromadząc i chroniąc majątek,
- zarządzając wydatkami i oszczędnościami.

Dbając o swój majątek i starając się robić to dobrze, nie unikniemy niespodziewanych strat, a ich źródłem mogą być:

- choroby bądź kontuzje albo wyrządzone komuś szkody (np. wskutek kolizji na drodze), które mogą wymagać poniesienia niespodziewanych wydatków, trudnych do pokrycia z bieżących dochodów, a nawet spowodować konieczność części zgrodzonych dóbr,
- utrata pracy lub żywiciela rodziny, co może niespodziewanie pozbawić dochodów na utrzymanie,

Rys. 1. Stadia budowania niezależności finansowej
Źródło: Karbowski L.: Pojęcie i obszary kreowania oraz zapewniania bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa. Prace Naukowe. Uniwersytet Łódzki. Łódź 2012, s. 65–67.

³⁵ L. Karbowski: Pojęcie i obszary kreowania oraz zapewniania bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa. Prace Naukowe. Uniwersytet Łódzki, Łódź 2012, s. 65–67.

- siły natury (powodzie, duże opady śniegu, huragany itp.),
- działania osób trzecich (np. podpalenie, kradzieże), które mogą uszczuplić bądź pozbawić niezbędnych dóbr, co wymaga środków na ich odtworzenie itp.

Różne czynniki losowe mogą naruszyć bezpieczeństwo finansowe gospodarstw domowych i przedsiębiorstw. Zagrożeniu temu możemy przeciwdziałać, wykorzystując określone narzędzia, do których należy zaliczyć przede wszystkim produkty ubezpieczeniowe oraz inne instrumenty funkcjonujące na rynku finansowym³⁶.

Zakończenie

Jedną z podstawowych, a zarazem najważniejszych potrzeb człowiek jest bezpieczeństwo. Tylko człowiek, który czuje się bezpiecznie, jest w stanie normalnie funkcjonować, spełniać swoje pozostałe potrzeby oraz rozwijać się. Bezpieczeństwo to nie tylko brak zagrożeń, ale także „stan funkcjonowania” wielu innych dziedzin życia, tj. pomoc społeczna, bezpieczeństwo publiczne, ochrona zdrowia, dostęp do instytucji edukacyjnych i oświatowych, dostęp do terenów rekreacyjnych, istnienie i dostępność niezbędnych szlaków komunikacyjnych itp.³⁷. Potrzebę bezpieczeństwa odczuwają wszyscy, poczynając od jednostki po olbrzymie grupy społeczne, narody oraz systemy międzynarodowe. Bezpieczeństwo jest potrzebą egzystencjalną i wiąże się z istnieniem, zabezpieczając przetrwanie, tożsamość, niezależność, spokój oraz pewność funkcjonowania i rozwoju³⁸. Człowiekowi od samego początku istnienia towarzyszą różnego rodzaju zagrożenia o większej lub mniejszej skali. Zmienia się natomiast ich charakter, w tym przyczyny powstania i rozprzestrzeniania się. Dawniej, mówiąc o zagrożeniach masowych, miano na myśli przede wszystkim klęski żywiołowe, choroby zakaźne czy działania wojenne. Natomiast obecnie gwałtowny rozwój ekonomiczny, otwarcie rynków zbytu i coraz bardziej dynamiczny rozwój wymiany towarowej powoduje znaczny wzrost zagrożeń związanych z postępem techniki³⁹. Gospodarowanie ludzi, których łączy więzi społeczne, czyli wytwarzanie i podział wytworzonych dóbr jest poszukiwanie odpowiednich narzędzi do zabezpieczania się przed negatywnymi zjawiskami. Potrzeby finansowe podmiotu gospodarującego można określić jako następstwo posługiwania się określonymi środkami finansowymi lub innym majątkiem do zaspokajania określonych celów finansowych i zarządczych. Współcześnie każdy człowiek podejmuje decyzje dotyczące sposobu

³⁶ B. Hadyniak: Ubezpieczenie jako urządzenie finansowe, s. 43.

³⁷ A. Lisowski: Diagnoza potrzeb i realizacja globalnej polityki społecznej, [w:] Kurzynowski A. (red.), Polityka społeczna, globalna i lokalna. Warszawa 1999, s. 114.

³⁸ Z. Nowakowski, H. Szafran, R. Szafran: Bezpieczeństwo w XXI wieku, RS Druk Drukarnia Wydawnictwo, Rzeszów 2009, s. 1.

³⁹ R. Grocki: Praca pod redakcją, Zarządzanie kryzysowe. Fundacja rozwoju demokracji lokalnej. Warszawa 2000, s. 23.

rozdysponowania posiadanych zasobów finansowych, a wcześniej – dotyczące tego, skąd je uzyskać. Zarabianie, oszczędzanie, inwestowanie, ubezpieczanie, zaciąganie kredytów i pożyczek, płacenie podatków to najbardziej znane przykłady zachowań finansowych. Prowadzenie działalności przez człowieka to nieustanny proces decyzyjny, a każda z wybieranych opcji bezpośrednio lub pośrednio ma wpływ na funkcjonowanie jednostki bądź podmiotu. Wybory wszystkich uczestników rynku w istotny sposób wpływają na działalność poszczególnych sektorów rynku i ich odbiorców. W celu zapewnienia najwyższego poziomu bezpieczeństwa społeczeństwu tworzone są różnego rodzaju systemy, w ramach których funkcjonują podsystemy realizujące zadania w zakresie poszczególnych dziedzin życia ludzi. Kluczową zasadą ubezpieczeń jest pokrycie strat powstałych w wyniku nieszczęśliwych zdarzeń losowych, zapewnienie środków na pokrycie kosztów leczenia lub zgromadzenie środków na starość, gdy zakończy się aktywność zawodowa. Realizacja ubezpieczenia następuje przez wypłatę odszkodowań i świadczeń z funduszu tworzonego ze składek osób ubezpieczonych. Dzięki temu ubezpieczenie pozwala na dzielenie się z innymi kosztami leczenia, emerytury lub renty. Ubezpieczenia są formą zabezpieczenia społecznego ludności przy pomocy zakładów ubezpieczeniowych. Zorganizowane są one dla konkretnych ryzyk życiowych takich, jak: choroba, inwalidztwo, wypadek przy pracy, starość, śmierć żywiciela rodziny, czy bezrobocie oraz majątkowych takich jak: kradzież dóbr materialnych, pożar dóbr, zniszczenie nieruchomości przez żywioły naturalne. Istotą ubezpieczeń są pojemne i elastyczne instrumenty polityki gospodarczej, które służą w głównej mierze gospodarce narodowej. Ubezpieczenia pełnią rolę jako mechanizmy gospodarcze. Zadania oraz sposoby ich realizacji są związane z funkcjami i zasadami ubezpieczeń. Nadrzędnym zadaniem ubezpieczeń, jako instytucji gospodarczej, jest eliminowanie trosk i obaw związanych z finansowymi skutkami zdarzeń losowych, tak z punktu widzenia prywatnego, jak i ogólnonarodowego.

Literatura

- [1] Banasiński A.: Ubezpieczenia gospodarcze. Warszawa 1993.
- [2] Bland D., Ranson D.: Ubezpieczenia. Zasady i Praktyki. Centrum Kształcenia. System zawodowej edukacji ubezpieczeniowej i bankowej. Warszawa 1994.
- [3] Bogacka-Kisiel E.: Finanse osobiste. Zachowania – produkty – strategie. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
- [4] Grocki R. (red.): Zarządzanie kryzysowe. Fundacja rozwoju demokracji lokalnej. Warszawa 2000.
- [5] H. van Gleder, Insurance Company Organization and Management Structure [w:] A Guide to Insurance Management, S. Diacon (red.), Houndmills 1990.
- [6] Hadyniak B.: Przedsiębiorstwo ubezpieczeniowe. Rozdział 5.8. Ubezpieczenia. Podręcznik Akademicki. Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2010.

- [7] Hadyniak B.: Produkty ubezpieczeniowe. Rozdział 2.9. Ubezpieczenia. Podręcznik akademicki. Handschke J., Monkiewicz J. Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2010.
- [8] Hadyniak B.: Ubezpieczenie jako urządzenie finansowe. Ubezpieczenia. Podręcznik akademicki. Handschke J., Monkiewicz J. Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2010.
- [9] Handschke J.: Funkcje i zasady ubezpieczeń gospodarczych [w:] Ubezpieczenia gospodarcze. Rynki finansowe i ubezpieczenia. Nowe perspektywy instytucji i instrumentów. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań 2010.
- [10] Handschke J., Monkiewicz J.: Ubezpieczenia. Podręcznik akademicki. Wydawnictwo Poltext. Warszawa 2010.
- [11] Karbowski L.: Pojęcie i obszary kreowania oraz zapewniania bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa. Prace Naukowe. Uniwersytet Łódzki. Łódź 2012.
- [12] Lisowski A.: Diagnoza potrzeb i realizacja globalnej polityki społecznej [w:] Kurzynowski A. (red.): Polityka społeczna, globalna i lokalna, Warszawa 1999.
- [13] Michalski T., Karmańska A., Śliwiński A.: Ubezpieczenia gospodarcze. Ryzyko i metodologia oceny. Warszawa 2004.
- [14] Nowakowski Z., Szafran H., Szafran R.: Bezpieczeństwo w XXI wieku. RS Druk Drukarnia Wydawnictwo, Rzeszów 2009.
- [15] Nowotarska-Romaniak B.: Zachowania klientów indywidualnych w procesie zakupu usługi ubezpieczeniowej. Wolters Kluwer Polska SA, Warszawa 2013.
- [16] Owsiak S.: Finanse publiczne. Finanse ubezpieczeń społecznych. Obowiązki państwa w zakresie ubezpieczeń. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- [17] Raport roczny Polskiej Izby Ubezpieczeniowej 2012.
- [18] Ronka-Chmielowiec W.: Rys historyczny ubezpieczeń [w:] Ubezpieczenia. Rynek i ryzyko, red. Ronka-Chmielowiec W. Warszawa 2002.
- [10] Ronka-Chmielowiec W. (red.): Ubezpieczenia. Rynek i ryzyko. Warszawa 2002.
- [20] Samuelson. P.A. Nordhaus W.D.: Ekonomia. Warszawa 2012.
- [21] Sangowski T.: Polski rynek ubezpieczeń – stan, kierunki rozwoju [w:] Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej, t. IV. Bydgoszcz 2002.
- [22] Sangowski T. (red.): Vademecum pośrednika ubezpieczeniowego. Poznań 1996.
- [23] Szromnik A.: Psychologiczne uwarunkowania przemian polskiego rynku ubezpieczeniowego, cz. 1. *Wiadomości Ubezpieczeniowe* 1998, nr 7–8.
- [24] Ustawa z 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. 2003 nr 124 poz. 1151. Art. 3. pkt. 1).
- [25] www.piu.org.pl (dostęp 01.07.2014).

Aneta KUŁAKOWSKA

Insurance Products as Instruments Ensuring Economic Safety for Subjects Operating on the Market

The changes of every human activity are considered to be incidents. Every unfavourable incident influences our life and activity. That is why for ages people have been seeking possibilities and knowledge to protect themselves from the effects of undesirable incidents. The effects of those incidents have a negative character causing losses and damages of different size. The consequences of those phenomena have the economic character and are represented in money. The economic character of the incidents effects, can be expressed in the situation when our property or income is lost or considerably lower. In such situations people try to protect themselves against those effects using tools operating on financial market. Insurance products belong to financial products which people use to protect themselves against harmful effects. It is so, on the definite conditions. Insurances are defined as the economic tools which aim at mitigation or full recovery of financial effects of fortuitous events by spreading the burden on many subjects who are endangered by those events. Insurances can not eliminate the causes or consequences of accidents but they can lower financial burdens. It is true that every human should be interested in taking care of himself, his relatives and his property by protecting himself against negative effects of various factors.

Keywords: insurance, insurance institutions, insurance products, financial security.

SUMMARY